

Τό Ἅγιον Φῶς

Τό Ἅγιον Φῶς

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ «ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ»

Τό Μέγα Σάββατον ὥρα τρίτη (κατά τό ἀρχαῖον) πρό μεσημβρίας, σημαίνει ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μοναστηρίου, συναχθέντων δέ τῶν ἀδελφῶν καί τοῦ Πατριάρχου, γενομένου καί εὐλογητοῦ ἀναγινώσκονται αἱ ὥραι λιταί, καί ἐκτελεῖται ἡ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου· μετά δέ τό τέλος τῆς λειτουργίας ἀπέρχεται ὁ Πατριάρχης εἰς τό Πατριαρχεῖον, οἱ δέ Ἀρχιερεῖς καί οἱ ἀδελφοί εἰς τά ἑαυτῶν κελλία· περί ὥραν δ' ἕκτην καί ἡμίσειαν τῆς ἡμέρας σημαινόντων τῶν κωδῶνων λυπηρῶς, ὡς ἐν κηδεῖα, καί συναθροισθέντων τῶν ἀδελφῶν ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, ἐλθόντος δέ τοῦ Πατριάρχου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ περί ὥραν ἑβδόμην, κατέρχονται ἅπαντες εἰς τόν Ναόν τῆς Ἀναστάσεως καί διευθύνονται πρός τό ἱερόν Βῆμα, ἡ δέ εἴσοδος μετά μεγάλης δυσκολίας ἀνοίγεται κατ' αὐτήν ἕνεκα τοῦ πολυαρίθμου λαοῦ, διότι ὁ Ναός πρό δύο ἡμερῶν πληροῦται ἐκ διαφόρων ἔθνων.

Στρατός πολυάριθμος, ὑπό τῆς κυβερνήσεως ἀποστελλόμενος καί ὑπό τήν διάθεσιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν διαφόρων χριστιανικῶν φυλῶν τεταγμένος, ἵσταται κατά διστοιχίαν πέριξ τοῦ ἱεροῦ Κουβουκλίου καί εἰς τά κεντρικώτερα τοῦ ναοῦ μέρη, σχηματίζων οὕτω διόδους, δι' ὧν διέρχονται τά πλήθη. Ἡ παρουσία τῶν στρατιωτῶν τούτων σκοπεῖ τήν τήρησιν τῆς εὐταξίας, ἥτις ἄνευ εἰδικῆς τῆς ἐξουσίας ἐπιτηρήσεως, εἶναι ἀδύνατον νά φυλαχθῇ μεταξύ τοσοῦτων φυλῶν καί λαῶν. Ἐκείνη δέ τῆ ὥρα, καθ' ἣν κλήρου τε λαοῦ, στρατοῦ τε καί ἀξιωματικῶν πάντων ἐν ἀγωνία εὐρισκομένων, μόνον τῶν ἐπιτοπίων Ὁρθοδόξων αἱ φωναί ἀκούονται, ὅτι ὁ Πατριάρχης εἰσῆλθεν ἐντός τοῦ Ναοῦ· τό:

«εἰσηλθεν ἐντός τοῦ Ναοῦ ὁ Πατριάρχης» σημαίνει ὅτι ἐπλησίασεν ἡ ὥρα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἁγίου Φωτός· οἱ Δαμασκηνοὶ καὶ οἱ ἐκ Χαλεπίου καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται Ὀρθόδοξοι φωνάζοντες καὶ χειροκροτοῦντες λέγουσι τὸ κατὰ τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν «χάδαλ καπὶρ σιέδνα», δηλ. αὐτός εἶνε ὁ τάφος τοῦ Δεσπότου μας Χριστοῦ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐγκώμια· οἷον τὸ «ἐξ αὐτοῦ πηγάζει τὸ ἅγιον φῶς»· πρὸς τούτοις ἐγκωμιάζουσι καὶ τὸ ἡμέτερον Μοναστήριον λέγοντες «ὁ θεὸς διαφυλάττει τὸ ἡμέτερον Μοναστήριον εἰς αἰῶνας».

Μετά τινα λεπτά εἰσερχόμενοι οἱ Ἐπίτροποι τῶν ἐθνῶν, ἥτοι Ἀρμενίων, Ἰακωβιτῶν καὶ Ἀβυσσινῶν, εἰς τὸ ἡμέτερον ἱερόν Βῆμα, λαμβάνοντες καιρόν παρά τοῦ Πατριάρχου ἀσπάζονται τὴν δεξιάν αὐτοῦ, ἵνα μετάσχῃ τῆς τελετῆς. Ἡ ἐθιμοτυπία αὕτη βασίζεται ἐπὶ τῶν ρητῶν διατάξεων τῶν παρ' ἡμῖν Σουλτανικῶν ὀρισμῶν, διαδηλοῦσα τὴν ἰδιοκτητικὴν κυριαρχίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Μετά δέ τὴν ἔξοδον τῶν προρρηθέντων Ἀρμενίων καὶ λοιπῶν ἐθνῶν, ἔρχονται οἱ ἐντόπιοι κατὰ πατρικὴν κληρονομίαν καὶ λαμβάνουσι τὰς 13 προωρισμένας διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην σημαίας, ἥτοι (παῖράκια), διὰ τὴν λιτανείαν τοῦ Ἁγίου Φωτός· τότε ὁ Πατριάρχης ἐνδύεται ἅπασαν τὴν ἀρχιερατικὴν Αὐτοῦ στολήν, καθὼς καὶ 12 ἱερεῖς σὺν τέσσαρσιν ἱεροδιακόνοις, ἔλθωσιν εἰς λιτανείαν, ὅθεν ἐξερχόμενοι τοῦ Ἱεροῦ Βήματος διευθύνονται πρὸς τὸ ἅγιον Κουβούκλιον ἄνευ φώτων προπορευομένων τῶν σημαίων καὶ ἐπευφημοῦντος τοῦ πλήθους, αἴφνης δέ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ θορύβου καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης βοῆς ἀκούεται ἡ γλυκεῖα καὶ πολυπόθητος μελωδία «Τὴν Ἀναστασίν σου Χριστέ Σωτήρ», τὸ ὁποῖον ψάλλουσι πολλάκις μέχρις οὗ ποιήσωσι τοὺς τρεῖς κύκλους πέριξ τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου.

Πλησιάσαντος δέ τοῦ Πατριάρχου ἀπέναντι τῶν θυρῶν τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου, ἔρχονται οἱ διωρισμένοι ὀθωμανοὶ καὶ ἀνοίγουσι τὰς πύλας, ἃς ἐσφράγισαν πρότερον οὗτοι· τότε ὁ μὲν κλῆρος ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἱερόν Βῆμα, ὁ δέ Πατριάρχης ἐκδυθεὶς τὴν Ἀρχιερατικὴν στολήν πλὴν τοῦ στιχαρίου καὶ τοῦ ἐπιτραχηλίου εἰσέρχεται εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον καὶ μετὰ φόβου καὶ

κατανύξεως κλίνας τά γόνατα προσεύχεται καί ἀναγινώσκων τήν εὐχήν δέεται, ἵνα τό ἐκ τοῦ Παναγίου Τάφου διανεμηθησόμενον ἅγιον φῶς εἶη τοῖς μετ' εὐλαβείας λαμβάνουσι χάριτος παρεκτικόν. Ἦδη βαθεῖα σιγή διαδέχεται τούς πρό μικροῦ ἀχανεῖς τοῦ ναοῦ διαστάσεις δονοῦντας ἀλαλαγμούς· ἀγωνία ἄρρητος καταλαμβάνει τόν ὄχλον ἀπό περάτων ἕως περάτων, ἅπαντες ἐν ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ τήν διάνοιαν ἔχοντες πρός τόν Ὑψιστον καί περιμένοντες τό ἔλεος, δέονται Αὐτοῦ ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτοῖς ἡ θεία χάρις τοῦ Παναγίου Φωτός, μόνον μυστικῶς προφέροντες τό «Κύριε ἐλέησον»· ἀκολουθῶς τήν στιγμὴν ἐκείνην σὺν τῷ ἡμετέρῳ διερμηνεῖ εἷς ἐκ τῶν ἀρχιερέων ἡμῶν ὡς καί τῶν Ἀρμενίων εἰσέρχονται εἰς τόν θαλαμίσκον ὅπου καλεῖται Ἅγιος Λίθος, ἔνθα ἰστάμενοι, καί ἔχοντες τό βλέμμα αὐτῶν προσηλωμένον ἔνδοθεν τοῦ ἱεροῦ μνήματος, ἀναμένουσι τήν ἔξοδον τοῦ Πατριάρχου· μετὰ τό τέλος τῆς εὐχῆς, ὁ Πατριάρχης μετὰ πάσης εὐλαβείας ἀσπάζεται τόν Ἅγιον Τάφον, ὅπου ἐτέθη νεκρός ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός καί ζῶν ἐξῆλθε, καί λαμβάνει τό ἅγιον φῶς· ἐξερχόμενος δέ τοῦ θαλαμίσκου καί ἔχων τὰς χεῖρας σταυροειδῶς καί κρατῶν τό ἅγιον φῶς, ψάλλει, τό, «Φῶς ἰλαρόν» εὐλογῶν καί ἀγιάζων τόν λαόν, καί διά μέν τῆς δεξιᾶς χειρός δίδει τῷ ἡμετέρῳ ἱερεῖ, διά δέ τῆς ἀριστερᾶς τῷ Ἀρμενίῳ Ἀρχιερεῖ, ὁ δέ ἡμέτερος ἱερεὺς λαβὼν τό ἅγιον φῶς, ἐντός ἀργυροῦ πυρσοῦ μεταφέρει αὐτό εἰς τό ἱερόν Βῆμα καί ἐγχειρίζει τῷ σκευοφύλακι τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὅστις ἰστάμενος εἰς τήν παραπρόθεσιν μεταδίδει πᾶσι τοῖς ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εὐρισκομένοις τό ἅγιον φῶς.

Εἷς δέ τῶν ἀρχιερέων σπεύδει δρομαῖος εἰς τά βαθύτερα καί ἀπ' αὐτοῦ μεταδίδει τῷ λαῷ τό ἅγιον φῶς. Κατά τήν στιγμὴν ἐκείνην καθ' ἣν πέμπεται ὑπό τοῦ Πατριάρχου εἰς τό ἱερόν βῆμα τό ἅγιον φῶς, οὗ ἡ λάμψις μόλις ἐξερχομένου τῆς θυρίδος τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου, βλέπεις διά μιᾶς ἀπονεκροῦται ὁ βαθυκύμων καί πολυπάταγος ἐκεῖνος χεῖμαρρος· μόλις λεπτά τινα παρέρχονται, καί αἴφνης βοή συμμιγῆς, ἰαχή οὐρανομήκης καί θεσπεσία, συνταράττουσα δεινῶς τά νεῦρα, καί ἱκανή τῷ ὄντι νά σχίσῃ τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἀπό ἄνωθεν ἕως κάτω, σείει τούς ὑψηλοὺς θόλους τοῦ ναοῦ· εὐθύς ἠχοῦσιν οἱ κώδωνες, κτυποῦσι τά βαρέα

σήμανδρα, βοῶσι τά τύμπανα, ἀλαλάζουσι τά κύμβαλα, ἀκούει τις βοήν καί φωνήν, αἰσθάνεται εὐφροσύνην χαράν τε καί ἀγαλλίασιν· ὦ πόσον ζωηρά καί ἀξιοθέατος εἶνε ἡ στιγμή ἐκείνη εἰς τούς θεατάς! Τότε βλέπει τις τά πρόσωπα ὄλων τῶν ἀνθρώπων φαιδρά, ὁ εἷς ἀσπάζεται τήν δεξιάν τοῦ ἄλλου, ἄλλος δίδει τόν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν, ἄλλος δέ ἐκ τῆς χαρᾶς δακρυρροεῖ, ἕτεροι ἀναμιμνήσκονται τούς προαπελθόντας γονεῖς καί συγγενεῖς των, ἄλλοι δέ κλαίουσι, διότι δέν ἠξιώθησαν οἱ γονεῖς αὐτῶν νά ἴδωσι τήν ἀγίαν ταύτην ἡμέραν ἐκείνην δέ τήν ὥραν ἐχθροί συμφιλιώνονται, ἅπαντες μιᾷ ψυχῇ καί καρδίᾳ γίνονται· τῷ ὄντι νομίζουσιν ἐκείνην τήν στιγμήν ὅτι εὐρίσκονται ἐν οὐρανοῖς, ἔνθα ὑπάρχουσι τά ἀνεκκλάλητα ἀγαθά τοῦ Ὑψίστου· ὦ πόσον μεγάλη καί ζωηρά ἐμφανίζεται ἡ συγκίνησις τοῦ ἀπειραρίθμου ἐκείνου πλήθους! ἐπί τῶν προσώπων τῶν ὁποίων φαίνεται ἀνέκφραστος θυμηδία, καί δάκρυα χαρᾶς χύνουσι πάντες, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ὄντως εἰσὶ θεαταί σεβασμίας καί ἱερᾶς τελετῆς, καί ἐκ νεαρᾶς των ἡλικίας ἐπόθουν νά ἴδωσι τήν θέαν τῆς μυστηριώδους ἐκείνης τελετῆς, ἥτις ἀδύνατον νά μή συγκινήσῃ καί τόν ψυχρότερον αὐτόν θεατήν.

Ἐν στιγμῇ τό ἅγιον φῶς διαδίδεται εἰς ἅπαντα τά μέρη τοῦ ναοῦ εἰς τά ἄνω καί κάτω, καί εἰς τὰς ἀπωτάτας αὐτοῦ γωνίας ἀπ' ἄκρων μέχρις ὀπῶν γίνεται ὅλος ὁ ναός ἀπό φῶς μία θάλασσα· ὁ δέ πρό τινων στιγμῶν οὐδ' ἐν φῶς ἔχων ναός, φωτίζεται διά μιᾶς ἀπό 37 χιλιάδας περίπου φώτων κανδηλῶν καί λοιπῶν πολυελέων· καί ὄντως κατ' ἐκείνην τήν στιγμήν ἐκπληροῦται τοῦ μελωδοῦ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ τό ποίημα· «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καί γῆ καί τά καταχθόνια κτλ». Μετά παρέλευσιν λεπτῶν τινων ἐξέρχεται ὁ Πατριάρχης ἐκ τοῦ ἀγίου Κουβουκλίου, κρατῶν ἀνημμένας δεσμίδας κηρίων, καί τότε τριάκοντα περίπου λευκοφόροι ἄνδρες μετ' εὐφημιῶν συνοδεύουσιν αὐτόν διά μέσου τοῦ πλήθους ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς τό ἱερόν Βῆμα. Τήν τελετήν ἐπισφραγίζει ἡ ἔναρξις τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Μ. Σαββάτου, ὁ δέ λαός αὐθωρεῖ διασκορπίζεται μέ ἀνημμένα κηρία εἰς χεῖρας. Οἱ δέ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Ἱερουσαλήμ, παραλαμβάνοντες ἐν φανοῖς τό ἅγιον φῶς, μετακομίζουσιν αὐτό δρομαῖοι εἰς τά χωρία των, ὅπου οἱ

κάτοικοι ὑπαντῶσιν αὐτούς μετ' εὐφημιῶν χειροκροτήσεων καὶ ἀλαλαγμῶν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἅπαντα τὰ τέως ἐσβεσμένα φῶτα τῶν ἐν τε Ἱεροσολύμοις καὶ τοῖς περιχώροις ἐκκλησιῶν ἀνάπτονται. Οἱ δὲ ἐξερχόμενοι ἐν ταῖς χερσὶν μετὰ ἀνημμένων λαμπάδων θεωροῦνται κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὡς ὑπαντηταί τοῦ νυμφίου καὶ φωτοφόρου Χριστοῦ· ὥστε δικαίως ἀρμόζει αὐτοῖς τό παρά του μελωδοῦ ψαλλόμενον ποίημα: «Ὡς ὄντως ἱερά καὶ πανέορτος κτλ.» καὶ τό «Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι τῷ προΐόντι Χριστῷ ἐκ τοῦ μνήματος κτλ.» Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ἀπέρχονται οἱ πατέρες εἰς τὰ ἴδια, καὶ λαμβάνουσι τεμάχιον ἄρτου κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ τυπικοῦ τοῦ Ἁγίου Σάββα, καὶ κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν τῶν Ἁγίων Πατέρων· διότι μέχρις ἐσπέρας νηστεύουσι· τινὲς δὲ αὐτῶν ἀρχίζουσι τὴν νηστείαν ἀπὸ τὸ ἐσπέρας τῆς Μ. Πέμπτης μέχρι τοῦ Μ. Σαββάτου ἐσπέρας.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλήμ,

**Ἐκδοθὲν ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι τοῦ Ἱερολογιωτάτου Ἱεροδιακόνου
Ἰουβενάλιου τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς ἐν Πειραιεῖ Μητροπολιτικῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος**

ἐπιστάσιᾳ διακόνου Φιλήμονος Φωτοπούλου

Τύποις Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, 1911